

اختلالات شخصیت در زنان زندانی

بشری اولاد عبدالهادی*، دکتر مهشید فروغان**
دکتر اصغر دادخواه***، دکتر علی دلاور****

این تحقیق از نوع مطالعه توصیفی مقطعی است که به بررسی فراوانی اختلالات شخصیت در زنان زندانی شهرستان های تهران و کرج می پردازد. بدین منظور 200 نفر از این زنان به روش تصادفی - طبقه ای انتخاب و به وسیله دو پرسشنامه (فراهم آمده برای جمع آوری اطلاعات دموگرافیک و پرسشنامه بالینی چند محوری «میلون») ارزیابی شدند. نتایج حاصله با استفاده از نرم افزار SPSS و روش های توصیفی تجزیه و تحلیل شد میزان فراوانی اختلال شخصیت در زنان زندانی 60 درصد و بالاترین فراوانی مقیاس های اختلال شخصیت، از نوع اختلال شخصیت آزار طلب (42/5 درصد) بود.

---

* کارشناس ارشد روان شناسی بالینی
** روان پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی <m-foroughan@hotmail.com>
*** روان شناس بالینی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی
**** متخصص آمار و روش تحقیق، عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی

کلیدواژه‌ها: اختلالات شخصیت، تهران، زنان زندان، کرج

مقدمه

تردیدی نیست که جرم یک پدیده چند عاملی است که نادیده گرفتن هر یک از عوامل آن، مبارزه با آن را مشکل یا ناممکن می‌کند. در حال حاضر اغلب جرم‌شناسان، روان‌پزشکان و روان‌شناسان، جرم را از چهار منظر زیست‌شناختی، روان‌شناختی، اجتماعی و حقوقی قابل بررسی می‌دانند.

بسیاری از مطالعات، ارتباط اختلالات شخصیتی را با ارتکاب جرم، به ویژه قتل، نشان داده‌اند. ارونن (oronn) و همکاران در مطالعه‌ای در کشور فنلاند نشان دادند که اختلال شخصیت ضداجتماعی احتمال ارتکاب قتل را در مردان 15 برابر و در زنان 25 برابر افزایش می‌دهد.

آمارهای موجود نشان می‌دهند که شیوع جرم در بسیاری از کشورها در حال افزایش است و همگام با آن پدیده زنان زندانی رو به توسعه گذاشته است. متأسفانه کشور ما نیز از این رویداد بی‌نصیب نمانده و سالانه هزاران زن به علل مختلف وارد زندان‌های کشور می‌شوند. از آن جا که مطالعات انجام شده نشان داده است که زنان زندانی در مقایسه با مردان زندانی با فراوانی بیش‌تر اختلالات شخصیت و بیماری‌های روانی روبه‌رو بوده و

رنج می‌برند (ایبس و همکاران؛ 1971، 1962 و 1950)، تحقیق حاضر به منظور بررسی اختلالات شخصیت در زنان زندانی تهران بزرگ انجام گرفت. این تحقیق مطالعه‌ای توصیفی از نوع مقطعی است که به تعیین فراوانی اختلالات شخصیت در زنان زندانی شهر تهران و کرج در سال 1382 می‌پردازد.

1) روش تحقیق

1-1) جامعه آماری

در تحقیق حاضر نمونه‌ای به حجم 200 نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی - طبقه‌ای از میان زنان زندانی شهر تهران (زندان اوین) و کرج (رجایی‌شهر) - در محدوده سنی 18 تا 40 - انتخاب شد.

1-2) روش اجرا

ابتدا به روان‌شناسان و مددکاران زندانیان در زمینه استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک و تست میلون (MCMI-II)، آموزش‌های لازم داده شد. پس از اطمینان از یادگیری نحوه صحیح اجرای کار، این پرسش‌نامه‌ها در میان آزمودنی‌ها توزیع شد و اطلاعات جمع‌آوری شده به کمک نرم افزار SPSS و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی تجزیه و تحلیل شد.

1-3 ابزار پژوهش

برای جمع آوری اطلاعات از تست میلون (MCMT-II) استفاده شد. این پرسشنامه توسط تئودور میلون (Theodore millon)، استاد روان‌شناسی بالینی و شخصیت در 1987 انتشار یافته و یکی از پرطرفدارترین و رایج‌ترین ابزار سنجش اختلالات شخصیت است (Anastasi). تست «میلون 2» اولین بار از طرف خواجه م و گهی، براهنی و مهربانی (1373) در ایران معرفی و یک مطالعه مقدماتی برای هنجاریابی آن در شهر تهران انجام شد. ضریب پایانی آزمون از طریق همسانی درونی ماده‌ها انجام گرفته که میانۀ ضریب کوردر - ریچاردسون تمام مقیاس‌ها 80 درصد و میانگین 8 درصد به دست آمده است. روش دیگر به دست آوردن ضریب پایانی از طریق بازآزمایی بود که میانۀ مقیاس‌ها 86 درصد به دست آمده است.

2 یافته‌ها

اطلاعات جمع آوری شده نشان داد که 35 درصد از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات دیپلم، 30 درصد راهنمایی و 27/5 درصد ابتدایی، و تعداد اندکی تحصیلات بالاتر از دیپلم داشتند. 45/8 درصد از آن‌ها متأهل، 43/3 درصد مجرد، 8/3 درصد بیوه و 2/5 درصد مطلقه بودند. 45/8 درصد از پاسخ‌دهندگان دارای سطح اقتصادی متوسط، 39/2 درصد دارای سطح

اقتصادی ضعیف و 15 درصد دارای سطح اقتصادی خوب بودند. و 48/3 درصد سطح اجتماعی متوسط، 38/3 درصد سطح اجتماعی ضعیف و 13/3 درصد سطح اجتماعی خوب (بر اساس تعاریف عملیاتی طرح تحقیق) داشتند.

29/2 درصد از پاسخ دهندگان دارای جرائم مربوط مواد مخدر، 22/5 درصد دارای جرم منکرات، 19/2 درصد دارای رابطه نامشروع بودند و درصد اندکی انواع جرائم دیگر (قتل، کلاهبرداری، سرقت، معاونت در قتل و سرقت، ضرب و شتم) مرتکب شده بودند. (نمودار 1)

از 200 نفر 60 درصد دارای اختلال شخصیت و مابقی فاقد این بیماری بودند. از مقیاس‌های شخصیت به کار رفته با آزمون میلون، بالاترین فراوانی (42/5 درصد) مربوط به اختلال خودشکنی (آزارطلبی) بود و پس از آن به ترتیب اختلال اجتنابی (40/8 درصد)، منفعل - مهاجم (26/7 درصد)، ضداجتماعی (25 درصد)، مرزی و پارانویید (24/2 درصد) و وابسته (20 درصد) قرار داشتند. (جدول 1).

جدول 1: مشخصه‌های آماری هریک از اختلال‌های شخصیت در زنان زندانی

انواع اختلال شخصیت شاخص	اسکوزوئی	اجتنابی	وابسته	نمایش	خودشیفت
	د	ی		ی	ه
فراوانی	12	49	24	9	10

8/3	7/5	20	40/8	10	درصد

ادامه جدول 1

پرنوتی د	مرزی	اسکیزو تایپل	خودشکن	منفعل مهاجم	وسواس جبری	آزار گر	ضد اجتماع ی
29	29	27	51	32	40	11	30
24/2	24/2	22/5	42/5	26/7	3/33	9/2	25

(3) بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری یافته ها نشان می‌دهد که 60 درصد از آزمون شده ها دچار اختلال شخصیت بودند . این یافته ها با نتایج پژوهش‌های زیر هماهنگ است.

دولی (Dohl, 1990) در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که زنان زندانی افراد نرمالی نیستند و لازم است مورد توجه ویژه قرار گیرند . او در تحقیق دیگری (1951-1954) بر روی 300 زن زندانی نشان داده بود که بیش از 90 درصد آنان دچار اختلال شخصیت هستند.

بررسی حسن هادی نژاد (1380) نیز نشان داده است که نمرات مقایسه‌ای اختلال شخصیت در زندانیان بالاتر از غیر زندانیان است.

در بررسی فراوانی نوع اختلال، شخصیت خودشکن (آزارطلب) با 42/5 درصد فراوان‌ترین نوع اختلال

بود. درباره ویژگی‌های مقیاس آزارطلب در پرسشنامه میلون چنین آمده است: این افراد با چاپلوسی و از خودگذشتگی با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند و به دیگران اجازه می‌دهند (حتی آن‌ها را تشویق می‌کنند) که از آن‌ها سوء استفاده کنند. توجه آن‌ها بیشتر به بدترین جنبه‌های خود معطوف می‌شود و خود را سزاوار تحقیر و سرافکنندگی می‌دانند؛

با درد و رنج سازش کرده و این موقعیت‌ها را مانند وسیله راحتی تجربه می‌کنند و بدان تن می‌دهند؛ مکرراً بدبختی‌های گذشته خود را یادآوری می‌کنند، نقص‌های خود را بزرگنمایی کرده و خود را در یک وضعیت رقت‌انگیز و جایگاه پایین قرار می‌دهند.

این یافته با نتایج بیش‌تر پژوهش‌های قبلی همخوانی ندارد، از جمله هاندرلی (Handerly) و همکاران (1986 و 1999) نشان دادند که درصد بالایی از زنان زندانی اختلال شخصیت ضداجتماعی و مرزی داشتند.

آرزو فروزنده (1350) نیز در مطالعه خود بر روی 40 زن زندانی که با استفاده از گروه گواه صورت گرفت نتیجه‌گیری کرد که بین شخصیت ضداجتماعی و ارتکاب جرم رابطه مثبت وجود دارد. در تحقیق فضا دستگرد رستمی و آمن ه ابراهیمی

درباره شخصیت زنان مجرم، نتایج نشان داد که پرخاشگری، رفتار ضداجتماعی و افسردگی در زنان زندانی بیشتر از اختلال‌های دیگر دیده می‌شود. علت اختلاف در نتایج تحقیق حاضر با توجه به فراوانی نوع اختلال شخصیت در مطالعات انجام شده در ایران و جهان، می‌تواند ناشی از عوامل زیر باشد:

- 1- تفاوت‌های فرهنگی؛
  - 2- اختلاف یا تغییر در قوانین؛
  - 3- متفاوت بودن ابزار پژوهش.
- یکی از یافته‌های جنبی این تحقیق به ویژگی‌های دموگرافیک زنان زندانی ربط پیدا می‌کنند و نشان می‌دهد اکثر آنها از شرایط اجتماعی - اقتصادی و سطح تحصیلات مت‌وسط برخوردار بوده‌اند. برخی از فرضیه‌هایی که می‌توانند آسیب‌پذیری فوق را توجیه کنند عبارتند از:
- 1- افزایش بی‌رویه فاصله درآمدها و نابرابری‌های اجتماعی؛
  - 2- احساس سرخوردگی و نومی‌دی ناشی از بی‌عدالتی‌های اجتماعی؛
  - 3- تنگ‌تر شدن دامنه و تعریف اعمال مجرمانه؛
  - 4- تغییرات سریع در نگرش‌های فرهنگی و مذهبی؛
  - 5- تحرکات جمعیتی.
- به‌طور کلی وجود فراوانی اختلالات شخصیتی در

زنان زندانی هشداري است به محققان، جامعه شناسان و جرم شناسان تا با وسعت بخشیدن به دامنه پژوهش در این زمینه و برنامه ریزی های مثبت، بر پایه اصول و شواهد علمی، به پیشگیری و مداخلات لازم و در نتیجه کاهش جرم و آمار زنان زندانی در کشور بپردازند.

- 1- ابراهمن، دیوید . (1371) . روان‌شناسی کیفری . ترجمه پرویز صالحی . مؤسسه گنج دانش .
- 2- آیسنگ، اچ .ج . (1375) . جرم و شخصیت . ترجمه حسن پاشا شریعتی و جعفر نجفی زند . مؤسسه انتشارات مهارت .
- 3- خواجه موگهی، ناهید . (1372) . آماده‌سازی مقدماتی فرم فارسی پرسشنامه بالینی چند محوری میلون 2 (MCMI-II) . انس تیتو روان‌پزشکی تهران .
- 4- ستوده، هدایت‌الله . (1373) . آسیب‌شناسی اجتماعی . انتشارات رشد .
- 5- شاملو، سعید . (1368) . روان‌شناسی شخصیت . چاپخانه علامه طباطبایی .
- 6- مظلومیان، رضا . (1353) . جامعه‌شناسی کیفری . انتشارات دانشگاه تهران .
- 7- Sadock, B.J., Sadock, V A. (2000). **Comprehensive Text Book of Psychiatry**. 7 eds Lippincott Williams & Wilkins.
- 8- Karmen, Andrew. (1995). **Crime Victims**, Woods Worth publishing company.
- 9- Millon, T., Davis, R. (2000). **Personality Disorders in Modern life**. Willey.
- 10- Bluglass, R., Bowdon p. (1990). **Principles and Practice of Forensic Psychiatry**. Churchill Livingstone.
- 11- Tony, Madon. (1996). **Personality Disorder in Women Prisoners**. London Publishing.

منابع
References

[Empty reference list box]